

Τήνος : Στους ορίζοντες του Κορνήλιου Καστοριάδη

Οικολογική Δημοκρατία – αποανάπτυξη – αυτοδιαχείριση. Ένας νέος θεσμός ξεκίνησε στην Τήνο από τη χρονιά αυτή, που στόχο έχει να φωτίσει σύγχρονα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής και φιλοσοφικής διάστασης, που απασχολούν το σημερινό πολίτη. Ο θεσμός αυτός πραγματοποιείται προς τιμήν του κορυφαίου Έλληνα φιλοσόφου και με αφορμή την πάντοτε επίκαιρη, ουσιαστική και βαθιά ανθρώπινη σκέψη του. Στην πρώτη εκδήλωση που έγινε στις 28 Σεπτεμβρίου στον Αρνάδο Τήνου συμμετείχαν οι Κίμων Χατζημίρος, Τέος Ρόμβος, Ιωάννα Παπασταθοπούλου,

Ron

Walkey

. Οργάνωση – συντονισμός: Θ. Ροδαμίτης

ΑΠΑΘΕΙΣ ΙΔΙΩΤΕΣ,

ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

& ΦΩΤΙΣΜΕΝΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ...

Γεια σας, δε θα πω ποιος είμαι, αλλά, τι είμαι, και από ποια υλικά είμαι φτιαγμένος... Δηλαδή, θα μιλήσω για τον εαυτό μου, για τα βιώματά μου και τους δασκάλους μου. Όλους μας, στην πρώτη μας νιότη, μας χάραξαν ανεξίτηλα κάποιοι άνθρωποι επειδή μίλησαν με τα λόγια και τις πράξεις τους κατευθείαν στην καρδιά μας, κι αυτά που έλεγαν ήταν κατά κάποιο τρόπο αυτά που χρειαζόμασταν, αυτά που θέλαμε να ακούσουμε...

Όταν ήμουν λοιπόν πιτσιρίκος, δέκα-έντεκα χρονώ ν, στην 5^η δημοτικού σ' ένα σχολείο της Αθήνας, έζησα μian αλησμόνητη εμπειρία. Ο καινούργιος δάσκαλος που ήρθε στο σχολείο, αρκετά νέος στην ηλικία, ξεκίνησε να μας κάνει μάθημα με τη μέθοδο της αλληλοδιδασκτικής, κάτι εντελώς πρωτόγνωρο για μας. Μας ζήτησε να χωριστούμε σε ομάδες των 5 παιδιών και κάθε ομάδα ανέλαβε από εκείνη την ημέρα να παρουσιάζει το μάθημα της επομένης. Ο δάσκαλος απλώς στεκόταν στην άκρη και επενέβαινε μόνο όταν χρειαζόταν. Και πραγματικά αυτή ήταν και η μόνη όμορφη και δημιουργική χρονιά της σχολικής ζωής μου.

Κάποια μέρα, έγραψε ψηλά στον πίνακα μια αριθμητική πράξη και όταν τελείωσε ζήτησε από έναν κοντούλη μαθητή να λύσει το πρόβλημα. Εκείνος προσπάθησε να φτάσει, αλλά κοντούλης καθώς ήταν δεν τα κατάφερε και αναγκάστηκε να πηδάει, κι άρχισαν γέλια από κάτω. Τότε ο δάσκαλος του είπε να πάρει ένα τετράδιο, να κόψει ένα φύλλο χαρτί, να το βάλει κάτω και να πατήσει πάνω για να φτάσει. Ο μαθητής το έκανε και φυσικά πάλι δεν έφτανε. Τότε ο δάσκαλος απευθυνόμενος σ' εμάς είπε: «Τι καταλάβατε από όλα αυτά;» Κανείς μας δεν απάντησε και ο δάσκαλος συνέχισε: «αυτό είναι το υπ' αριθμόν ένα μάθημα, για να μάθετε ότι πριν κάνετε κάτι που σας ζητούν οι άλλοι, όποιοι κι αν είναι αυτοί, οι γονείς σας, οι δάσκαλοι, είτε λογικό σας

φαίνεται, είτε παράλογο πρέπει να ρωτάτε πρώτα το γιατί...» Έτσι έμαθα πως πρέπει να αντιδρώ, να ρωτάω, να αμφισβητώ, και πάνω απ' όλα να μην μένω παθητικός θεατής σε ό,τι συμβαίνει γύρω μου, να είμαι ενεργός πολίτης, να νοιάζομαι και να συμμετέχω στα κοινά...

Αργότερα στη Γαλλία όπου έζησα και έκανα σπουδές, διδάχτηκα από τα κείμενα κάποιων ελεύθερων στοχαστών τους οποίους και επέλεξα ως δασκάλους. Ανάμεσα στα άλλα ήταν και τα γραφτά του Πολ Καρντάν -που όλοι μας στο Παρίσι γνωρίζαμε ότι ήταν το ψευδώνυμο του Κορνήλιου Καστοριάδη - που ανέπτυξε τις ιδέες του περί Αυτονομίας, κείμενα των καιρών που υπήρξαν και η βασική πηγή έμπνευσης στην εξέγερση του Μάη του 1968.

Διαβάζοντας τον Μαρκούζε και τον Καστοριάδη καταλαβαίναμε ότι η επανάσταση θα ξεκινήσει από τα πανεπιστήμια και όχι από τα εργοστάσια. Οι νέοι διανοούμενοι βγαίνουν από το καβούκι τους και σαν ενεργοί πολίτες απαιτούσαν σημαντικές αλλαγές στην παιδεία αλλά και στην κοινωνία, συμμετείχαν στις καταλήψεις των Πανεπιστημίων και στα όσα συνέβαιναν στους παρισινούς δρόμους αλλά και στη γενικευμένη απεργία και στις καταλήψεις των εργοστασίων λίγες μέρες αργότερα. Εμείς οι έλληνες φοιτητές οργανώσαμε μαζί με τους έλληνες κινηματογραφιστές την «ιστορική» κατάληψη στο Ελληνικό Φοιτητικό Σπίτι σαν διαμαρτυρία για τη δικτατορία των συνταγματαρχών.

Και αργότερα στη Γερμανία όπου μετώκησα, συμμετείχα ενεργά στο Κίνημα Καταλήψεων ακατοίκητων και εγκαταλειμμένων σπιτιών, και συγκατοικούσα πάντα μαζί με άλλους. Τέλος όταν επέστρεψα στην Ελλάδα, φρόντισα να συμμετέχω, σε εθελοντική βάση πάντα, σε πολιτιστικούς συλλόγους, σε θεατρικές ομάδες, σε κινηματογραφικές λέσχες και στα κινήματα αυτοοργάνωσης και δράσης στις γειτονιές και στην επαρχία όπου κι αν ζούσα.

Αυτά για κείνα τα χρόνια. Είκοσι χρόνια πριν μαζί με τη σύντροφό μου αποφασίσαμε να ζήσουμε στη Σύρο και να γευτούμε τη μοναδικότητα της νησιωτικής ζωής, την ησυχία στο Μεσαιωνικό οικισμό της Άνω Σύρου, την εμπειρία να ζούμε κοντά στα στοιχεία της φύσης, στο βοριά που λυσομανάει, στις άγριες φουρτούνες, τον απλό αλλά και συνάμα μεγαλειώδη τρόπο ζωής που ακολουθεί τις εποχές του χρόνου με τις λίγες αλλά ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις... Σύντομα συνειδητοποιήσαμε την έλλειψη κάθε πολεοδομικού ελέγχου στο διατηρητέο φρουριακό οικισμό της Άνω Σύρου και καταλάβαμε ότι είναι ζήτημα χρόνου να καταστραφεί η φυσιογνωμία του μεσαιωνικού οικισμού από την παντελή έλλειψη ενημέρωσης των κατοίκων από τις αρχές, το Δήμο, την αρχαιολογία, την πολεοδομία κτλ.. Εκείνο τον καιρό διάβαζα το βιβλίο

Δωδεκάδελτος του Περιβάλλοντος,

ο

όπου ο συγγραφέας του, Μιχαήλ Δεκλερής, ξεκινάει από το Σύνταγμα της Ελλάδας και συγκεκριμένα από το άρθρο 24 που αναφέρεται στο Περιβάλλον, και το οποίο έχει ο ίδιος διατυπώσει, και λέει ότι: «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους καθώς και δικαίωμα του καθενός μας...»

Έχοντας κατά νου ότι ζω σε μια χώρα όπου δεν υπάρχουν κανόνες, δεν υπάρχει Κτηματολόγιο, δεν υπάρχει χωροταξικός σχεδιασμός, ενώ συνεχίζει το μοναδικό -εν Ευρώπη- μοντέλο της Εκτός Σχεδίου Δόμησης, της Μεταφοράς του Συντελεστή Δόμησης καθώς και η Ναοδομία και γενικά η παράνομη δόμηση, κατανοήσαμε, λοιπόν, μαζί με κάποιους γνωστούς που αργότερα έγιναν και καλοί φίλοι ότι πρέπει να δράσουμε σαν υπεύθυνοι πολίτες και να υποκαταστήσουμε τις αρχές στο θέμα της ανυπαρξίας ενημέρωσης. Έτσι αρχίσαμε να κάνουμε ενημέρωση από σπίτι σε σπίτι για τη σημασία της διατήρησης του οικισμού. Στη συνέχεια, σε συνεργασία με το δήμο, οργανώσαμε δημοτικές συνελεύσεις με τους κατοίκους με θέμα την προστασία του μεσαιωνικού οικισμού της Άνω Σύρου. Γύρισα επίσης ένα δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ που σκοπό είχε να αναδείξει τη σημασία και τη μοναδικότητα του μεσαιωνικού οικισμού και το προβάλαμε στις γειτονιές της Άνω Σύρου όπου ακολουθούσε μετά συζήτηση...

Τον ίδιο περίπου καιρό, ήταν το 1994, η ΔΕΗ ξεκινούσε το μεγάλο έργο σύνδεσης των Κυκλάδων με το Εθνικό Σύστημα Ηλεκτροδότησης που θα γινόταν με υποθαλάσσιες και εναέριες γραμμές υψηλής τάσης που θα στηρίζονταν σε γιγάντιους πυλώνες και ιστούς με πλήθος βοηθητικούς καινούριους υποσταθμούς. Οι γραμμές ξεκινούσαν από την Εύβοια και αρχικά συνέδεσαν την Άνδρο με σκοπό να συνεχίσουν στη Σύρο, Τήνο και Μύκονο, ενώ σε δεύτερη φάση θα συνεχίζανε και προς την Πάρο, Νάξο, Σίφνο κ.α. Μπροστά σε ένα τόσο μεγάλο έργο αναγκαστήκαμε να σκεφτούμε τις παραμέτρους και τις επιπτώσεις.

Παράλληλα ξεκίνησαν και οι πρώτες αντιδράσεις από τις τοπικές κοινωνίες. Κάποιοι μιλούσαν για την υποβάθμιση των χωραφιών τους και της αγοραστικής τους αξίας σαν οικοπέδα, άλλοι όμως συνειδητοποιούσαν την επιβάρυνση που θα προκαλούσε το έργο στο περιβάλλον και στην υγεία. Παράλληλα έγιναν προσφυγές από τους δήμους της Άνω Σύρου και της Μυκόνου στο Ε΄ Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας. Τελικά το έργο ακυρώθηκε το 1997 από το Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ με προεδρεύοντα τον Μιχαήλ Δεκλερή και με το σκεπτικό ότι: «Στα ευπαθή οικοσυστήματα των μικρών νήσων των Κυκλάδων, μόνο ήπια τεχνικά έργα και παρεμβάσεις δύνανται να χαρακτηριστούν ως βιώσιμα και επιτρεπτά», προστασία που πηγάζει από το άρθρο 24 του Ελληνικού Συντάγματος.

Τότε λοιπόν συναντιέμαι και πάλι με τον Κορνήλιο Καστοριάδη και τις ιδέες του,

αυτή τη φορά μέσα από την κοινή μας δράση των Κινήσεων Πολιτών Σύρου, Τήνου και Μυκόνου, ενάντια στον προγραμματισμό της ΔΕΗ για μεταφορά Υψηλής Τάσης από την ηπειρωτική Ελλάδα στα νησιά.

Ο Κορνήλιος Καστοριάδης, ένας από τους σημαντικότερους μελετητές, στοχαστές, διανοητές, φιλοσόφους του 20ου αιώνα, είχε επιλέξει τον Τριπόταμο της Τήνου για να περνάει κάθε χρόνο μερικούς μήνες της ζωής του από το 1977 και για τα επόμενα είκοσι χρόνια.

Κι όλοι όσοι τον γνώρισαν έχουν να λένε: «Πόσο απλός και φιλικός ήταν, ένας πολύ ζωντανός άνθρωπος, με ορμή εφήβου, που συμμετείχε σε όλες τις εκδηλώσεις που τον καλούσαν. Κι ήταν χαρά να τρως, να πίνεις, να τον ακούς να μιλάει».

Τον θυμούνται επίσης να εργάζεται εντατικά. Και στα τελευταία βιβλία του, στο τέλος του προλογικού σημειώματος συχνά υπάρχει η αναφορά του τόπου που εγράφησαν: «Τριπόταμος, Τήνος». Έλεγε συχνά σε φίλους, ότι «...όσο οι Έλληνες ήταν φτωχοί, είχαν ευαισθησία, ήταν φιλότιμοι και γνήσιοι, ακόμα και στον τρόπο που χτίζανε τα σπίτια τους. Από τη δεκαετία του '70 και μετά, μπήκαν στην κούρσα της κατανάλωσης και τα ξέχασαν όλα. Με κακογουστιές και άθλιες συμπεριφορές», πράγματα που τον πίκραιναν πολύ.

Στο σημαντικό έργο του «Από την Οικολογία στην Αυτονομία» (1980) έχει συμπεριλάβει κι ενσωματώσει σκέψεις και προβληματισμούς που προφανώς γεννήθηκαν από την παρακολούθηση της καταστροφής του νησιωτικού περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Βασικός άξονας της σκέψης του είναι ο αυτοπεριορισμός που τον συνδέει με το πρόταγμα της κοινωνικής και ατομικής αυτονομίας. Έτσι το θέμα της μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από την ηπειρωτική Ελλάδα τον βρίσκει αντίθετο, γιατί γνωρίζει ότι το νησί είναι ένα μικρό κομμάτι στεριάς που περιτριγυρίζεται από θάλασσα άρα έχει συγκεκριμένα όρια και μη ανανεούμενους φυσικούς πόρους και όταν η ενέργεια μεταφερθεί από την ηπειρωτική χώρα η χρήση της θα γίνει ανεξέλεγκτη οπότε θα πληθύνουν οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και το νησί θα χτιστεί απ' άκρου εις άκρον...

Μέσα από την κοινή μας δράση με αφορμή τους πυλώνες, μια παρέα ανθρώπων, η Ένωση Πολιτών Τήνου, η Ένωση Πολιτών Σύρου και η Κίνηση Πολιτών Μυκόνου προχωρήσαμε στη Δημιουργία του Δικτύου Αιγαίου. Παράλληλα αρχίσαμε τις επαφές και τη συνεργασία με ανάλογες παρέες και κινήσεις σε ολόκληρο το Αιγαίο και σύντομα το Δίκτυο διευρύνθηκε με τη συμμετοχή ομάδων και ατόμων από 18 νησιά του Αιγαίου. Κοινός μας στόχος ο περιορισμός της «άγριας και χωρίς όρια ανάπτυξης» και η αντιμετώπιση των μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού (φιλοσοφίας και χωροταξίας) στην ιδιαιτερότητα της Πολυνησίας του Αιγαίου. Λίγο καιρό αργότερα παρουσιάσαμε και το ηλεκτρονικό περιοδικό «Εύπλοια» που έγινε μια πολύτιμη «Βάση δεδομένων» για τους κατοίκους των νησιών και

οδηγός για το πώς μεμονωμένα ή σε ομάδες θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα οξυμένα προβλήματα που παρουσιάζονταν.

Το Δίκτυο λειτούργησε για χρόνια σαν μια άτυπη οργάνωση, μια χαλαρή σύμπραξη ανθρώπων που παλεύανε ενάντια στην «ασυλλόγιστη ανάπτυξη» που καταστρέφει τη φυσιογνωμία των νησιών αλλά και τη θάλασσα του Αιγαίου. Και με τη σύμπραξη αυτή αντιμετωπίστηκαν προβλήματα όπως: Η δυσκολία των προσώπων και των τοπικών συλλόγων να αντιμετωπίσουν μόνοι τους τα μεγάλα οικολογικά προβλήματα λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας, ανυπαρξίας νομικής υποστήριξης ή κοινωνική απομόνωση εξ αιτίας των δράσεών μας και το σημαντικότερο, η δυσκολία της επώνυμης καταγγελίας μέσα στις μικρές κλειστές κοινωνίες. Το Δίκτυο έκανε χρήση όλων των νόμιμων μέσων προκειμένου να σταματήσει μεγάλα καταστροφικά έργα, με καταγγελίες στις πολεοδομίες, εισαγγελία, κινητοποίηση αστυνομικών οργάνων, μηνύσεις κατά προσώπων και κατά των αρχών, αναφορές στο Συνήγορο του Πολίτη και προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Επίσης παρενέβη αρκετές φορές με δημοσιεύσεις και συνεντεύξεις στον ελλην. Τύπο και στα ΜΜΕ. Πολύτιμο σύμβουλο σε όλες αυτές τις δράσεις είχαμε πάντα τον Μιχαήλ Δεκλερή.

Κι αυτή η συνεργασία συνέχισε για 15 ολόκληρα χρόνια. Τα πρώτα εκείνα χρόνια κάναμε συναντήσεις κάθε 3-4 μήνες σε ένα άλλο νησί κάθε φορά χειμώνα ή καλοκαίρι. Κι αν δεν μας εξυπηρετούσαν τα καράβια που περνούσαν από το νησί μας πηγαίναμε ακόμα και μέσω Πειραιά στο νησί της συνάντησης. Οι συναντήσεις αυτές ήταν μοναδικές, με συζητήσεις όλο πάθος και φλόγα και έτσι γίναμε φίλοι. Συναντήσεις γίνανε στη Σαντορίνη, στη Μήλο, στη Σάμο, στην Πάρο, στη Νάξο, στην Άνδρο, στη Σύρα, στην Ικαρία, στην Τήνο, στη Μύκονο όπου μας φιλοξενούσαν οι τοπικές ομάδες. Τοπικές ομάδες και μεμονωμένα μέλη του Δικτύου υπήρχαν επίσης στη Τζια, στις βόρειες Σποράδες, στη Σκύρο, στη Θάσο, στη Χίο, Μυτιλήνη, στη Ρόδο και Κρήτη. Πηγαίναμε παντού και χαιρόμασταν να συναντάμε ανθρώπους με τους οποίους αγωνιζόμαστε για κάτι σπουδαίο.

Και αργότερα με τη συνεχή επικοινωνία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα των θαλάσσιων συγκοινωνιών και των αποστάσεων από νησί σε νησί, και καλλιεργήθηκαν σχέσεις αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης μεταξύ μας. Μέσα από κουβέντες ανιχνεύσαμε την ιδιαιτερότητα της θαλασσοκοινωνίας μας, όσα μας ενώνουν και ό,τι μας χωρίζει, εμβαθύναμε στα προβλήματα που μοιάζουν να είναι τόσο κοινά στα νησιά του Αιγαίου και άλλοτε πάλι διαφέρουν, και σε αρκετά ζητήματα διαπιστώσαμε ταυτότητα απόψεων που συνοψίστηκαν σε ένα

Κείμενο Αρχών

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα των νησιών ν τα αποτυπώσαμε και σε ταινίες όπως: *Η ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ*

και

ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ ΠΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ

για τη Σύρο, το

Mycenae

Blues

για τη Μύκονο, ταινίες για το θέμα των αιολικών πάρκων, για τις ανεξέλεγκτες χωματερές κλπ. Τότε έγινε επίσης και η σημαντική ταινία της Λυδίας Καρρά

«ΦΩΝΗ ΑΙΓΑΙΟΥ».

Τελειώνοντας θα απαριθμήσω μερικές από τις μεγάλες δράσεις που έγιναν από τις τοπικές κοινωνίες με τη συνδρομή του Δικτύου για να σχηματίσετε μια εικόνα:

Σταματήσαμε έργα φαραωνικά που θα κατέστρεφαν το περιβάλλον, έργα εντελώς αχρείαστα που θα γινόντουσαν μόνο και μόνο για να κερδοσκοπήσουν κάποιοι εργολήπτες που λυμαινούνται τα ΕΣΠΑ και τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Αποτρέψαμε διανοίξεις τεράστιων και μη απαραίτητων δρόμων σε περιοχές παραθαλάσσιες ή δασικές που θα γινόντουσαν μόνο και μόνο για οικοπεδοποίηση.

Ματαιώσαμε τη δημιουργία παραθεριστικών οικισμών από οικοδομικούς συνεταιρισμούς και δήθεν συλλόγους τραπεζικών υπαλλήλων ή δικαστικών που ενώ απαγορεύονται στα νησιά του Αιγαίου με σχετική απόφαση του ΣτΕ παρόλα αυτά τους δόθηκαν παράνομες άδειες από τις αρμόδιες πολεοδομίες.

Σταματήσαμε την κατασκευή μεγάλων φραγμάτων που προγραμματίζονταν, έτσι, χωρίς λόγο, μόνο για την απορρόφηση ευρωπαϊκών κονδυλίων από κάποιους εργολάβους. Όπως και άπειρες γεωτρήσεις που γίνονταν νύχτα και μουλωχτά, πάντα χωρίς ΜΠΕ.

Εμποδίσαμε την ντε φάκτο δημιουργία Βιομηχανικής Ζώνης στη Σύρο διότι αντίκειται στο άρθρο 24.

Αποτρέψαμε την εγκατάσταση βιομηχανικών αιολικών πάρκων που είτε ξεκίνησαν να στήνονται ή σχεδιάζονταν στα χαρτιά για να στηθούν στη Σκύρο, στην Ικαρία, στη Χίο, στη Λέσβο, στη Λήμνο, στη Σέριφο, στη Σύρο και αλλού.

Η δημιουργία κομβικού λιμανιού στη Νάξο σταμάτησε με την προσφυγή 33 μελών του Δικτύου από τη Νάξο όπου μέλη της τοπικής κοινωνίας απειλούσαν να τους διώξουν από το νησί αλλά κατόπιν της παρέμβασης του Μανώλη Γλέζου, τα πνεύματα ηρέμησαν και σταμάτησαν οι τραμπουκισμοί και οι διωγμοί.

Αποτρέψαμε τη δημιουργία δεύτερου λιμανιού στην Πάρο.

Σταματήσαμε την κατασκευή δύο Διεθνή ν αεροδρομίων που είχαν προγραμματιστεί στη Σύρο και στη Χίο, ενώ
ματαιώσαμε τα τετελεσμένα σχέδια κατασκευής δεύτερου αεροδρομίου στη Μήλο, σε περιοχή δάσους κέδρων.

Με τις παρεμβάσεις μας σταμάτησε η λειτουργία ανεξέλεγκτων χωματερώ ν στη Σαντορίνη, στη Σύρο και αλλού.

Έγινε προσφυγή στο ΣτΕ για τον αχρειαστο περιφερειακό δρόμο στην πόλη της Μυτιλήνης.

Επίσης προσφύγαμε στη δικαιοσύνη για βλαπτικές στο περιβάλλον δράσεις των Δήμων της Άνδρου.

Στηρίξαμε την Εταιρία Διαχείρισης Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου που απειλούνταν από τοπικά συμφέροντα όπως επίσης
και τη δράση του Αρχιπελάγους ενάντια στην παράνομη αλιεία.

Αυτές είναι μερικές από τις σημαντικές δράσεις του Δικτύου Αιγαίου και των τοπικών νησιωτικών κοινωνιών.

Στο διάβα της ζωής, γνώρισα ανθρώπους σπουδαίους, ελεύθερους στοχαστές, τους οποίους επέλεξα ως δασκάλους μου και διδάχτηκα από τη σκέψη τους και τα γραπτά τους και εκείνοι με συνόδευσαν στην πορεία μου. Οφείλω να μνημονεύσω κάποιους απ' αυτούς τους σημαντικούς φιλοσόφους της κοινωνικής οικολογίας, τον Άρνο Νες, τον Αντρέ Γκορζ, τον Τζέημς Λάβλοκ, τον Μάρεϊ Μπούκσιν και τέλος τον «Τήνιο» Κορνήλιο Καστοριάδη, τον «Αξιώτη» Μανώλη Γλέζο και τον «Ανδριώτη και Συριανό» Μιχαήλ Δεκλερή από τους οποίους έμαθα να σέβομαι τον πλανήτη και μαζί όλα τα έμβια όντα του. Και έχω απόλυτα ενστερνιστεί τη λογική όλων αυτών των σπουδαιών ανθρώπων ότι δεν μπορούμε να σπαταλάμε αενάως τους φυσικούς πόρους του πλανήτη γιατί δεν αναπληρώνονται. Και πλέον γνωρίζω καλά πόσο πολύ προσεκτικοί πρέπει να είμαστε με τον πλανήτη που μας φιλοξενεί -ακριβώς επειδή είμαστε είδος σκεπτόμενο- σε κάθε βήμα αυτής της πορείας που περιγράφεται ως «ανάπτυξη» γιατί από ένα σημείο και μετά αρχίζει η εντροπία, η καταστροφή, ενδεχομένως χωρίς επιστροφή.

Για να καταλήξω ότι πρέπει πλέον να αναθεωρήσουμε πλήρως τη σημερινή λογική για διαρκή περαιτέρω ανάπτυξη και να στραφούμε στη λιτότητα του τρόπου ζωής και στην Αποανάπτυξη που είναι η σώφρων εκδοχή του πολιτισμού...

Κι όπως γράφει ο Κορνήλιος Καστοριάδης: «Η ιδέα ότι ο μόνος σκοπός στη ζωή μας είναι να παράγουμε και να καταναλώνουμε περισσότερο — μια ιδέα που είναι και παράλογη και εξευτελιστική — πρέπει να εγκαταλειφθεί»...

...Τέος Ρόμβος

Μέλος του ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τα ανθρωπογενή συστήματα του νησιωτικού πολιτισμού λειτούργησαν σταθερά και δημιουργικά επί πολλές χιλιετίες. Την αξία του νησιού μας (είτε γεννηθήκαμε σ' αυτό, είτε

το επιλέξαμε για να ζήσουμε, νησί μας είναι) δεν τη δημιούργησε η φύση από μόνη της αλλά και οι άνθρωποι σε συνεργασία μαζί της. Οι αναβαθμίδες (πεζούλες) που συγκρατούν το πολύτιμο χώμα, οι καλλιέργειες, η αρμονική αρχιτεκτονική, η ήπια διαχείριση των υδατικών πόρων, οι κήποι, όλα δηλώνουν την ισορροπημένη συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης μέσα στους αιώνες. Σήμερα όμως η ισορροπία αυτή διαταράσσεται από μian «άγρια ανάπτυξη» που δεν έχει αρχή και τέλος. Αν και διενεργείται στο όνομα της ευημερίας, καταστρέφει τη βάση της ευημερίας αυτής, και, ακόμη χειρότερα, απειλεί την υγεία και αυτή τη ζωή των κατοίκων του νησιού.

Η ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

Όλοι οι σχεδιασμοί και οι δραστηριότητές μας πρέπει να εκπορεύονται και να υπόκεινται στην αρχή της Φέρουσας Ικανότητας, πόσο περισσότερο στα νησιά που έχουν συγκεκριμένα όρια και απαραβίαστη φέρουσα ικανότητα η οποία πρέπει να προσδιορίζεται αντικειμενικά με βασικά κριτήρια την αντοχή των οικοσυστημάτων τους και τις εγχώριες πηγές ενέργειας και νερού. Η παραβίαση της φέρουσας ικανότητας με την καταστροφή του φυσικού κεφαλαίου και των οικοσυστημάτων, την εγκατάλειψη της πρωτογενούς παραγωγής και τη στροφή στην άγρια και χωρίς όρια ανάπτυξη, οδηγεί εύκολα στην αποσταθεροποίηση και την καταστροφή.

ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Οι χρίζοντας ειδικής κρατικής προστασίας οικισμοί, που είναι ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία, καθημερινά υποβαθμίζονται και καταστρέφονται από επεμβάσεις και αλλοιώσεις ξένες προς την ιστορική συνέχεια του αιγαιοπελαγίτικου τοπίου. Για το λόγο αυτό πρέπει να αποκτήσουν την αναγκαία προστασία και φύλαξη που επιβάλλεται. Δεν αρκεί ένα γενικό Π.Δ. χαρακτηρισμού τους. Χρειάζεται για κάθε ένα από τους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς η εκπόνηση και θεσμοθέτηση ειδικής ολοκληρωμένης μελέτης (αρχιτεκτονικής, μορφολογικής, κτιριολογικής, πολεοδομικής βιωσιμότητας). Σημαντικό επίσης είναι να δοθούν γενναία οικονομικά κίνητρα στους κατοίκους των παραδοσιακών και διατηρητέων οικισμών, ώστε να αναδειχθούν οι ίδιοι σε προστάτες και φύλακες της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι σαφές ότι ο τουρισμός για πολλά νησιά αποτελεί σημαντικότερη πηγή εισροής χρημάτων. Ωστόσο, το μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης που έχει επικρατήσει μέχρι στιγμής, οδηγεί τα νησιά του Αιγαίου και τους κατοίκους τους στην αποξένωση το καλοκαίρι και στην ερήμωση το χειμώνα. Θα χρειαστεί -όσο είναι καιρός- να στραφούμε σε ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού με ανθρώπινο πρόσωπο.

Η ΥΠΕΡΔΟΜΗΣΗ

Οι πιέσεις για εξοχική κατοικία, με τις συνεπακόλουθες διανοίξεις δρόμων, η αλλαγή χρήσεων γης και η οικοπεδοποίηση εξαφανίζουν την αγροτική γη, η οποία αντικαθίσταται σταδιακά από αστικές, περιαστικές και τουριστικές εγκαταστάσεις. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες και η οικιστική επέκταση έχουν ολέθρια αποτελέσματα στο φυσικό περιβάλλον το οποίο διαρκώς συρρικνώνεται. Η διαστροφική εφαρμογή της αποκλειστικά ελληνικής πατέντας που φέρει το όνομα «εκτός σχεδίου δόμηση» έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα επιβλαβής για τη νησιώτικη πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από τον περιορισμό των φυσικών πόρων (γη, νερό, κλπ). Οποιασδήποτε μορφής σοβαρός σχεδιασμός ανάπτυξης θα πρέπει να θέσει ως προϋπόθεση την κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης.

Ο ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η προσπάθεια που έγινε σε πολλά νησιά του Αιγαίου, προς το τέλος της δεκαετίας του '70, να εκπονηθούν και θεσμοθετηθούν Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια (στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος ENVIREG) καταπλακώθηκε κάτω από το βάρος των τοπικών συμφερόντων και όχι μόνο, και την ανικανότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης να σχεδιάσει το μέλλον των νησιών μας. Ελάχιστα από αυτά τα Ειδικά Χωροταξικά θεσμοθετήθηκαν και αυτό έγινε με την πλήρη υποβάθμισή τους σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.). Η σημαντική περιβαλλοντική διάσταση των Ειδικών Χωροταξικών αγνοήθηκε παντελώς. Ο χωροταξικός και περιβαλλοντικός σχεδιασμός σε επίπεδο νησιού είναι ακόμη πιο αναγκαίος σήμερα και μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο εφαρμογής - επαλήθευσης των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Σημαντική είναι και η απειλή από την αποίμενη κτηνοτροφία και την υπερβόσκηση, αφού σε

πολλά νησιά εκτρέφονται ελεύθερα πολύ περισσότερα αιγοπρόβατα από εκείνα που μπορούν να συντηρηθούν. Η ανεξέλεγκτη βόσκηση, ιδιαίτερα μετά την εκδήλωση πυρκαγιάς, παρεμποδίζει τη φυσική αναγέννηση των δασών, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του οικοσυστήματος και τη διάβρωση του εδάφους. Η υπερβολική βόσκηση θεωρείται η κυριότερη αιτία της εικόνας που παρουσιάζουν σήμερα πολλά ελληνικά νησιά, όπου βλέπει κανείς να προβάλλουν γυμνά βράχια χωρίς χόμα ή βλάστηση. Επίσης τα οικονομικά οφέλη είναι πενιχρά και προσωρινά.

Η ΓΕΩΡΓΙΑ

Βιώνουμε το γκρίζο σκηνικό της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων, ορμονών, χημικών λιπασμάτων, τους κινδύνους για την υγεία και τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από το κυρίαρχο μοντέλο της χημικά βιομηχανοποιημένης γεωργίας – κτηνοτροφίας και γενετικής μηχανικής. Και το σημαντικότερο την εξαφάνιση των τοπικών άνυδρων ποικιλιών σπόρων για αναπαραγωγή και των ντόπιων αμπελιών κ.α. Κανείς σήμερα, ούτε η επιστήμη ούτε και οι ίδιες οι βιομηχανίες παραγωγής, δεν αμφισβητεί τις αρνητικές επιπτώσεις τους στο οικοσύστημα. Παρ' όλα αυτά η αλόγιστη χρήση έχει γίνει πλέον καθημερινή πράξη. Εμείς πιστεύουμε ότι ιδιαίτερα στα νησιά όπου οι κλίμακες καθιστούν τη βιομηχανοποιημένη γεωργία εντελώς άτοπη, η Οργανική (βιολογική) Γεωργία πρέπει να επιδοτηθεί, γιατί θα συμβάλει στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης και του σεβασμού των φυσικών οικοσυστημάτων. Η Βιολογική γεωργία, αλλιώς Οικολογική ή Οργανική, κινείται προς αυτές τις κατευθύνσεις και θέλει να δώσει λύσεις σε αυτού του είδους τα προβλήματα.

ΤΟ ΝΕΡΟ

Τα περισσότερα νησιά του Αρχιπελάγους του Αιγαίου υποφέρουν από λειψυδρία, ενώ απουσιάζουν οι σύγχρονες και βιώσιμες μελέτες για τη διαχείριση των υδάτινων αποθεμάτων. Η πίεση για κάλυψη των αναγκών σε νερό αντιμετωπίζεται αποσπασματικά και ευκαιριακά. Οι χιλιάδες γεωτρήσεις που υπάρχουν λειτουργούν χωρίς ουσιαστικό έλεγχο, τα δεδομένα για το υδάτινο δυναμικό των νησιών είναι ελάχιστα έως ανύπαρκτα, οι εναλλακτικές μορφές εξοικονόμησης και διαχείρισης ελάχιστες. Απειλητικό εμφανίζεται το πρόβλημα της υφαλμύρωσης των υπόγειων υδάτων, ενώ όλα δείχνουν ότι στο μέλλον το πρόβλημα αυτό θα οξύνεται. Η υφαλμύρωση παρατηρείται πλέον συχνά στα νησιά του Αιγαίου και γενικότερα στις παράκτιες περιοχές της χώρας μας και είναι ένα φαινόμενο δύσκολα αντιστρέψιμο (πολλές δεκαετίες αν γίνουν όλα σωστά). Στην ουσία η υφαλμύρωση των υπόγειων υδάτων είναι ο δείκτης της άναρχης και κακής διαχείρισης του υδατικού δυναμικού των νησιών. Το πρόβλημα είναι σοβαρότατο και χρειάζεται άμεση παρέμβαση και

ένα σχέδιο διαχείρισης. Σε κάποια νησιά του Αρχιπελάγους –όπως στη Σύρο που υπάρχει εργοστάσιο αφαλάτωσης και στην Ηρακλειά που υπάρχει πειραματικά από το Πολυτεχνείο πλωτή μονάδα αφαλάτωσης που λειτουργεί με φωτοβολταϊκά- ήδη χρησιμοποιούν την αφαλάτωση στο πρόβλημα έλλειψης νερού. Η αφαλάτωση δεν είναι αθώα. Για τη δημιουργία ενός κυβικού γλυκού νερού απαιτείται άντληση τριών περίπου κυβικών θαλασσινού ή υφάλμυρου νερού. Το υπολειπόμενο από την επεξεργασία νερό απορρίπτεται πάλι στη θάλασσα με τη μορφή του αλμόλοιπου. Αυτό θα είναι αυξημένης αλατότητας και επιβαρυνμένο με σημαντικές ποσότητες χλωρίνης και χημικών. Ίσως δεν είναι ευρέως γνωστό πως το αντλούμενο νερό προχλωριώνεται για την προστασία των μεμβρανών που χρησιμοποιούνται ως φίλτρα. Χρησιμοποιούνται επίσης και ποσότητες χημικών ως αντικαθαλωτικά. Τα αποπλύματα των μεμβρανών των συστημάτων αφαλάτωσης θα απορρίπτονται και αυτά στη θάλασσα μαζί με το αλμόλοιπο. Που θα απορρίπτεται αυτό το αλμόλοιπο; Η ισορροπία των εκεί οικοσυστημάτων προφανώς δεν μας απασχολεί. Η μέθοδος επίσης είναι ιδιαίτερα ενεργοβόρος.

ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

Βασικός συντελεστής της αυξανόμενης υποβάθμισης της θάλασσας του Αιγαίου είναι τα υγρά απόβλητα. Μια αποσπασματική προσπάθεια διαχείρισης των αποβλήτων μέσω βιολογικών καθαρισμών, σε κάποια νησιά, δε λύνει το πρόβλημα. Ένα μεγάλο μέρος από τα αστικά απόβλητα προέρχεται από τα επικίνδυνα προϊόντα καθημερινής χρήσης (απορρυπαντικά, καθαριστικά, κλπ.) που διασπείρονται μαζί με τη δόμηση παντού και ένα άλλο μέρος από τις βιομηχανίες, τις οικοδομικές δραστηριότητες, τα ελαιοτριβεία, τα απόβλητα ορυχείων (βλ. Μήλος, όπου η Εταιρεία Αργυρομεταλλευμάτων σχεδιάζει να εκμεταλλευτεί τα κοιτάσματα χρυσού με κίνδυνο να επαναληφθεί η τραγωδία του Δούναβη στο Αιγαίο). Πρέπει να σταματήσουν να διοχετεύονται επικίνδυνες ουσίες στη θάλασσα και να αντικατασταθούν από άλλες φιλικότερες προς το περιβάλλον. Ευτυχώς που ο αγωγός Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη ναυάγησε και μαζί εξαφανίστηκε ο εφιάλτης των εκατοντάδων επιπλέον δεξαμενόπλοιων που θα διέσχιζαν το Αιγαίο πέλαγος και την Μεσόγειο αυξάνοντας την πιθανότητα καταστροφικών ατυχημάτων στη θάλασσα. Το μεγάλο πρόβλημα του ναυαγίου του Sea Diamond ήταν απλώς ενδεικτικό.

ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ

Τα ελληνικά νησιά πνίγονται στα σκουπίδια, το ίδιο και οι θάλασσές μας και η χώρα οδηγείται διαρκώς στα ευρωπαϊκά Δικαστήρια γιατί δεν εφαρμόζει τις οδηγίες της Ε.Ε. για τη διαχείριση των απορριμμάτων. Είναι γνωστό ότι η ανεξέλεγκτη καύση των απορριμμάτων είναι ζημιογόνα για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Και όμως, στα νησιά

συχνά γίνεται καύση, γιατί στις χωματερές δεν υπάρχει χώμα και τα ευρωπαϊκά προγράμματα για την ανακύκλωση και τη δημιουργία ΧΥΤΑ που θα ελαχιστοποιούσαν τον όγκο των απορριμμάτων, δεν εφαρμόζονται, με αποτέλεσμα να πληρώνει η Ελλάδα βαριά πρόστιμα, κι ούτε θεσπίζονται συγκεκριμένα αντικίνητρα, ώστε να περιοριστούν οι συσκευασίες της μιας χρήσης και της πλαστικής σακούλας. Τα δε λίγα ΧΥΤΑ που έγιναν τα τελευταία χρόνια λειτουργούν με τον ίδιο αρπακολατζιδικο τρόπο. Συνήθως έχουν στηθεί σε περιοχές ακατάλληλες, συνήθως βορεινές, όπου οι ισχυροί άνεμοι παίρνουν και σηκώνουν τα σκουπίδια διασκορπίζοντάς τα.

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Με την ταχεία αλλαγή του κλίματος και τα συνεπακόλουθα φαινόμενα βιώνουμε τις παρακμιακές επιπτώσεις που προκάλεσε η ευρεία εκβιομηχάνιση και η συνεχής αρπαγή των φυσικών πόρων της γης τα τελευταία 250 χρόνια. Αν δεν αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα ορθολογικά με γνώμονα το τι εξυπηρετεί τον πλανήτη και τη συνέχιση της ζωής και όχι με οικονομικούς όρους και αποκλειστικό στόχο το κέρδος και την Αγορά, τότε θα βρεθούμε μπροστά σε εσχατολογικές καταστάσεις. Η λύση του ενεργειακού προβλήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί όχι με την εγκατάσταση τεράστιων αιολικών πάρκων, για παράδειγμα, και την ηλεκτρική διασύνδεση των νησιών με αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, πράγμα αντίθετο στην αρχή της φέρουσας ικανότητας, αλλά με την εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που θα εντάσσονται στο νησιωτικό τοπίο. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η Πολιτεία να χωροθετήσει τα καταλληλότερα προς τούτο σημεία –μακριά από κατοικημένες και τουριστικές ζώνες, εκτός περιοχών Natura, εκτός ιστορικών μνημείων, παραδοσιακών και διατηρητέων οικισμών- και εφόσον πρώτα γίνουν οι απαραίτητες μετρήσεις και παρατηρήσεις από ορνιθολόγους της ΕΟΕ και άλλους επιστήμονες, και ακολουθήσουν οι επιβεβλημένες σε βάθος και όχι "για τα μάτια του κόσμου" Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ

Και όπως το σχέδιο της ΔΕΗ να εγκαταστήσει στα νησιά πυλώνες και Υψηλή Τάση βρήκε αντίθετο ένα μεγάλο τμήμα των κατοίκων των νησιών, το ίδιο συμβαίνει τώρα και με τα σχέδια ιδιωτών να εγκαταστήσουν τεράστια αιολικά εργοστάσια με εκατοντάδες, υπερμεγέθεις ανεμογεννήτριες (50 έως και 160 μ. ύψος) στο νησιωτικό χώρο και να προχωρήσουν σε υποβρύχια καλωδιακή σύνδεση Μέσης Τάσης των νησιών με την ηπειρωτική Ελλάδα (για την εξαγωγή του αιολικού δυναμικού) με τις συνεπακόλουθες όμως καταστροφικές για το φυσικό τοπίο και τον τουρισμό συνέπειες από τη βίαιη αυτή εκβιομηχάνιση.

ΔΙΚΤΥΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

...εδώ η ομιλία της Ιωάννας Παπασταθοπούλου

<http://alalazontatopia.blogspot.gr/2013/09/blog-post.html>

...εδώ «*Τα Νησιά και η Πόλη*» του Γιώργου Καλλή

<http://greeklish.info/gr/greece/culture/142>

...εδώ «*Τοπία στα κάρβουνα*» του Αλέξανδρου Μαβή

<http://www.androsroutes.gr/2013/08/2013.html>

[Κορνήλιος Καστοριάδης](#)

[Ο Κορνήλιος Καστοριάδης στη Wikipedia](#)

[Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου: Ο δρόμος προς την ανάπτυξη](#) [Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου: Ο δρόμος προς την ανάπτυξη](#) [Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου: Ο δρόμος προς την ανάπτυξη](#)